

بندگان کوچک

اشتراک در شبکه‌های اجتماعی:

آدرس صفحه: <https://mav>

[1]

روش‌های علاقه‌مندسازی فرزندان به عبادت

اشاره:

یکی از مسائل مهم در خانواده‌های معنوی، آگاهی از روش‌های صحیح ایجاد علاقه در فرزندان نسبت به مسائل دینی است. برخی از خانواده‌ها علی‌رغم تلاش‌های بسیار، موفق به ایجاد انس نمی‌شوند و گروهی دیگر پرداختن به این مسئله را با رفتارهایی نامناسب همراه می‌کنند. در این مقاله با قوانین اصلی رسیدن به چنین هدفی آشنا می‌شوید.

1. اول جذب و آموزش سپس رفتار

پیامبر اعظم (ص) می‌فرماید: کودکان را گرامی بدارید و آنان را خوب تربیت کنید.¹ یکی از اصول تربیت دینی به ویژه علاقه‌مندی کودکان به عبادت، توجه به آموزش این مسئله است. کودکی که از همان اوان طفولیت خود را در کنار عبادت والدین و در جمع‌های معنوی می‌یابد، زمینه بیشتری برای پرسشگری درباره دین و امور دینی در او شکل می‌گیرد. از این رو بر پدر و مادر لازم است خود را برای پاسخگویی به سؤالات دینی کودک آماده سازند. آگاهی کودکان از چگونگی انجام فرایض دینی و نیز دانستن فلسفه انجام آن به گونه‌ای محدود، می‌تواند مشوق خوبی برای انجام این کار و استمرار آن باشد. مثلاً درباره نماز خواندن کودکان، اگر در سن مطالعه هستند کتاب‌های مناسب تهیه کنیم و در مناسبت‌هایی به آنان هدیه بدهیم.

2. تشویق به جای تحمیل

برخی از پدر و مادرها، به خوبی از شیوه تشویق کودک بهره‌مند می‌شوند. این تشویق‌ها می‌تواند کلامی و غیرکلامی باشد. مثلاً دختر خردسالی که در کنار مادر به نماز ایستاده، می‌تواند بعد از نماز با این جملات تحسین شود: تو توی این چادر نماز مثل فرشته‌ها شدی! وقتی دست‌های کوچولیت را برای دعا بالا می‌گیری، خیلی زیبا می‌شوی، از وقتی که با من نماز می‌خوانی، احساس می‌کنم که دوست‌داشتنی‌تر شدی». همچنین می‌توان به صورت متناوب هدیه‌هایی را به کودکان داد و آنان را بدین وسیله به خاطر رفتار خوب‌شان تشویق کرد. توجه داشته باشید که در این زمینه از واژه جایزه استفاده نکنید، زیرا فرزندان شما را شرطی می‌کند. اما واژه هدیه در این زمینه مناسب‌تر است چون هم انگیزه رفتارشان را درونی نگه می‌دارد و هم از آسیب شرطی شدن و عبادت به شرط مزد آنان را دور می‌کند. ضمن اینکه هدیه آیینی دینی است و بار عاطفی بیشتری را دارد. وقتی کودک هنگام نماز خواندن شما جانماز می‌آورد و به اصطلاح خودش نماز می‌خواند، او را تشویق کنید و دستی بر سر و رویش بکشید. پسری که هنوز مکلف نشده، همین که تشویق و ترغیب شود و این نکته را درک کند که اگر خدا به من گفته نماز بخوانم برای این است که به او نزدیک شوم و تقرب پیدا کنم، به این نتیجه خواهد رسید که از این طریق از بهداشت روانی بالاتری برخوردار خواهد شد و آرامش پیدا می‌کند. بنابراین قطعاً نماز می‌خواند ولی زور و تهدید روش‌های نتیجه‌بخشی نیست. مهم‌ترین نکته‌ای که کودکان باید بدانند این است که انجام فرایض دینی برای خودشان چه سودی (آرامش روحی و روانی) دارد؟ کارهای معنوی به تعمیق و تأمین بهداشت روانی کودکان کمک می‌کند و هیچ سودی برای دیگران ندارد. از کودکان بخواهیم انجام دادن یا ندادن فرایض دینی را با هم مقایسه کنید تا خودشان نتیجه بگیرند که پایبندی به این احکام به نفع آنهاست.

یکی از اصولی که سبب تکرار رفتار می‌شود، همراه کردن رفتار با چیزهایی است که کودک به آنها علاقه مند است. مثلاً وقتی کودک با شما به نماز جماعت می‌ایستد، اگر نماز کمی با سرعت خوانده شود و پس از نماز هم کودک مورد محبت شما قرار بگیرد، برای بار دوم هم مایل خواهد بود که نماز را به جماعت بخواند. ولی اگر او را در یک مجلس طولانی دعا بردید و توجهی به خستگی او نکردید، با این کار انس با دعا را از او می‌گیرید و رفتار دعا و نیایش در نزد این کودک عملی خسته کننده می‌شود. مثال دیگر، وقتی کودکی برای شرکت در مراسم مذهبی وارد مسجد می‌شود، زمانی که با احترام و محبت اعضای مسجد روبرو گردد، میل به تکرار این کار در او بیشتر شکل می‌گیرد تا زمانی که با تندخویی عده‌ای روبرو شود یا در مجلس برای همه چای و شربت در نظر بگیرند اما به بچه‌ها به بهانه اینکه فرش را کثیف می‌کنند، چیزی داده نشود. در دوره کودکی اساس کار و تربیت دینی کودک بر تقویت پیوند عاطفی او با دین استوار است. از این رو باید از سخت‌گیری نابخا پرهیز نمود.

4. اصل تدریج

به داستان زیر توجه نمایید:

یسر چرا نشستہ‌ای؟ برو بخواب!

: از کار شما خوشم آمده و می‌خواهم پهلوی شما بنشینم.

نه برو بخواب! من به اصرار دایمی رفتم و خوابیدم.

شب بعد نیز از خواب بیدار شدم. باز همان صحنه تکرار شد و من کنار دایمی نشستم. این بار به دایمی گفتم: دوست دارم هر چه شما می‌گویید من هم تکرار کنم. دایمی مرا رو به قبله نشانید و گفت: یک مرتبه بگو: «یا حاضر و یا ناظر». من هم تکرار کردم. سپس دایمی گفت: برای امشب کافی است. حالا برو بخواب. این کار چند شب تکرار شد و هر شب عبارتی که از دایمی آموخته بودم را چند بار تکرار می‌کردم. کم کم وضو گرفتن را هم آموختم و پس از آنکه وضو می‌گرفتم، هفت بار می‌گفتم: «یا حاضر و یا ناظر». کار به جایی رسید که من بدون اینکه نزد دایمی بروم خودم قبل از اذان صبح بیدار می‌شدم و پس از نماز تسبیح به دست می‌گرفتم و پیوسته تکرار می‌کردم: «یا حاضر و یا ناظر» و از این کار لذت روحانی می‌بردم تا اینکه به این مقام و مرتبه رسیدم.

5. والدین الگو

رفتارهای پدر و مادر خواسته یا ناخواسته، مورد تقلید فرزندان‌شان قرار می‌گیرد. کودکان به قدری باهوش هستند که حتی می‌توانند احساس شما را هم از انجام یک کار درک کنند. مثلاً اگر شما در خواندن نماز سستی کنید یا آن را کاری خسته کننده بدانید، با این کار به فرزندان خود یاد داده‌اید که نماز عملی خسته کننده و تکراری است. ولی اگر برای نماز خود ارزش قائل شدید و خصوصاً بعد از به جا آوردن نماز نشاط بیشتری پیدا کردید و اخلاق‌تان نسبت به قبل از آن تغییر بهتری داشت، کودک می‌آموزد که نماز شادی آفرین و محبت‌بخش است.

پدر و مادر که الگوی فرزندان هستند، باید این را در همه ابعاد آن پیاده کنند. دستورات دینی می‌گویند که انسان‌ها باید چگونه زندگی کنند، چگونه خودشان را به تعالی برسانند و چگونه رشد کنند. مبدا به کودکانمان بگوییم نماز بخوان ولی خودمان دروغ بگوییم و کارهایی که نباید انجام دهیم، مرتکب شویم. اگر فضای خانه آمیخته با ارزش‌های معنوی باشد و پدر و مادر خود ارزش‌های الهی و تکالیف دینی را در زندگی خویش جدی بگیرند، کودکان به طور غیر مستقیم و به صورت مشاهده‌ای از این جو معنوی متأثر می‌شوند و علایق دینی در آنها به طور طبیعی پرورش می‌یابد.

پی‌نوشت‌ها:

1. الکافی، ج 6، ص 47، ح 3.

2. طبرسی، مکارم الاخلاق، ص 254.

منابع:

ابراهیم امینی، تربیت، قم، بوستان کتاب، ج 1، 1381.

ایریس یاب، **کلیدهای آموختن به کودکان درباره خدا**، مترجم: دکتر مسعود حاجی‌زاده، تهران، کتابهای دانه از مؤسسه انتشارات صابرن، ج 3، 1381.

سیما فردوسی، **پاسخ به والدین**، تهران، صابرن، ج 2، 1385.

غلامعلی افروز، **روش‌های پرورش احساس مذهبی نماز در کودکان و نوجوانان**، تهران، انجمن اولیا و مربیان، ج 7، 1381.

محمد داوودی، **سیره تربیتی پیامبر(ص) و اهل بیت(ع)**، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، 1384، ج 2، ج 2.

محمد محمدی ری شهری، **حکمت‌نامه کودک**، مترجم و همکار: عباس پسندیده، قم، دارالحديث، ج 2، 1387.

برچسب‌ها:

[تربیت معنوی، فرزندان، ابراهیم اخوی](#) [2]

<https://mava.iki.ac.ir/node/920>:نشانی منبع

پیوندها

<https://mava.iki.ac.ir/files/images/articles/986706.jpg> [2] [1]

<https://mava.iki.ac.ir/tag/%D8%AA%D8%B1%D8%A8%DB%8C%D8%AA-%D9%85%D8%B9%D9%86%D9%88%DB%8C%D8%8C-%D9%81%D8%B1%D8%B2%D9%86%D8%AF%D8%A7%D9%86%D8%8C-%D8%A7%D8%A8%D8%B1%D8%A7%D9%87%DB%8C%D9%85-%D8%A7%D8%AE%D9%88%DB%8C>